

SAY 105 İŞLETMEYE GİRİŞ

1

Yrd. Doç. Dr. Emre ATILGAN

İşletmeyi tanıyalım

İşletmeler günlük yaşantımızın önemli bir parçasını oluşturmakta, insan gereksinimlerinin büyük bir bölümünü karşılamaktadırlar. Bu işletmeler çeşitli türlerde ve büyüklüktedir. Bir ülke ekonomisini oluşturan ve sayıları yüzbinlere hatta milyonlara varan işletmeler ekonominin hücreleri gibi düşünülebilir.

İşletmeyi tanıyalım

- İşletmeler başkalarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere mal ve hizmet üretirler.
- İşletmeler iktisadi mal ve hizmet üretirler. İktisadi mal ve hizmetlerin özelliği fayda yaratmaları ve kıt olmalarıdır.
- İşletmelerin bu üretimi gerçekleştirebilmeleri üretim faktörleri adı verilen emek, doğa, sermaye ve bilginin bir araya getirilmesine bağlıdır.
- İşletmeler kar amaçlı örgütlerdir.

TEMEL KAVRAMLAR

- **İnsan İhtiyaçları:** Bireylerin organizmalarından ya da toplumsal ilişkilerinden kaynaklanan eksikliklerdir.

İnsan, bu eksiklikleri gidermek için çaba gösterir. Çabalarından olumlu sonuç aldığı zaman, tatmine ulaşır ve mutlu olur.

İHTİYAÇLAR:

- İnsan ihtiyaçları çok çeşitli ve karmaşıktır. İhtiyaçların bir grubu yaşamsal niteliktedir. Bunlara “**birincil ihtiyaçlar**” denmektedir. Bu gruptaki ihtiyaçlar giderilmedikleri takdirde, kişi yaşamının sona ermesine kadar varan sonuçlar ortaya çıkabilir.
- İkinci grupta toplanan ihtiyaçlar ise insanların toplumsal ilişkilerinden ve görevlerinden ya da bencil arzularından kaynaklanır.

İnsan İhtiyaçları Hiyerarşisi:

- Abraham Maslow'un "İhtiyaçlar Kuramına" göre, insanlar tıpkı bir merdivenin basamaklarından yukarı çıkarcasına, bir basamak grubundaki ihtiyaçları giderdikçe, bir üst basamağa yönelirler.

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi:

- Fizyolojik İhtiyaçlar
- Güvenlik İhtiyaçları
- Sosyal İhtiyaçlar
- Psikolojik İhtiyaçlar
- Kendini Gerçekleştirme İhtiyaçları

- **Fizyolojik-Psikolojik gereksinimler:** Temel içgüdüsel ihtiyaçlardır. Yemek, içmek, uyumak, solumak, seks gibi,
- **Güvenlik gereksinimi:** Can ve mal varlıklarının korunması ihtiyacı,
- **Sevgi, sevecenlik gereksinimi:** Sevme, sevilme, bir gruba mensup olma, yardımseverlik, şefkat gibi,
- **Saygınlık gereksinimi:** Sevmek, sevilme dışında bireylerin kendilerine saygı duyulması ihtiyacı. Tanınma, sosyal statü sahibi olma, başarı elde etme, takdir edilme gibi.
- **Kendini gerçekleştirme gereksinimi:** Alt kategorilerdeki ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra kendini geliştirmek, zorlu hedefleri başarmak ve kapasiteyi artırmak gibi idealleri ve yetenekleri gerçekleştirme ihtiyaçları duyulur.

- **Talep:** İhtiyaç sahiplerinin satınalma gücü ile desteklenmiş isteklerinin kendilerine en fazla fayda sağlayacağı umulan ürüne yönelik açıklanmış şeklidir.
- **Toplam talep;** bir yörede , bir ülke sınırları içinde ya da dünyada, değişik mal ve hizmetlere yönelik olarak ortaya çıkan bu gibi bireysel taleplerin tümü “toplam talep” kabul edilir.

- **Arz:** Talebi karşılamak için faydalı mal ve hizmet ortaya konulması ve sunulması faaliyetidir.
- Toplam talebi karşılamak için ortaya konan tüm mal ve hizmetler toplam arz olarak değerlendirilir.
- **Ekonomi:** Var olan ihtiyaçların giderilmesi için mal ve hizmetlerin ortaya konulmasına yönelik tüm çabalardan oluşur.

Ekonomi: Toplam talep ile arz arasında denge sağlamakla görevlidir.

Toplam talep belirli bir anda toplam mal ve hizmet arzı ile karşılanamaz?

- Piyasaya arz edilen mal ve hizmetler yetersiz –kıt olabilir. Bu durum, mal ve hizmetlerin istenen nicelik veya nitelik olarak üretilmemesinden kaynaklanabilir.

Örneğin; araba lastiği üretmek için yeterli miktar ve kalitede petrol ve türevlerinin bulunmaması, yeterli miktarda iş gücü bulunmasına karşılık kalifiye olmamaları ya da borç para bulunamaması ve kredi koşullarının elverişsiz olması gibi....

- Mevcut mal ve hizmetlerin, ihtiyacı olan insan ve toplumlara tatmin yaratacak ve faydalı olacak şekilde sunumunda ortaya çıkan aksaklıklar ve organizasyon bozuklukları geçici kıtlık koşulları yaratabilir.

Örneğin; yazlık giysilerin üretilmelerine rağmen sezon başında veya ihtiyaç duyulan piyasalara sunulamaması gibi...

- İnsan ihtiyaçlarının sürekli nicelik ve nitelikleri değişmekte ve karşılanan ihtiyaçların yerine daha değişik yeni ihtiyaçlar türemektedir. Üretim yapan işletmeler piyasada sürekli değişen ihtiyaçları saptamakta güçlüklerle karşılaşabilirler.
- **Ekonomik uğraşlar:** Talep edilen mal ve hizmetlerin üretilmesi ve değişimi için toplum bireylerinin kişisel veya örgütlü çabaları sonucu ortaya çıkan faaliyetlerdir.
- Söz konusu ekonomik uğraşlar sonucu üretilen mal ve hizmetlerin ihtiyaçları gidermeleri nedeniyle sağlanan tatmin sonucu "**fayda**" ortaya çıkar.

Ekonomik mal ve hizmetler:

- Ekonomik uğraşlar sonucu ortaya çıkarılan, tatmin sağlayan ve faydalı olan mal ve hizmetlere “ekonomik mal ve hizmetler” denir. Bir mal veya hizmetin ekonomik mal ve hizmet olarak nitelendirilebilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekir.
- Ekonomik mal ve hizmetler kıtlık konusunu oluşturur. Yani bu mal ve hizmetlere doğada rastlamak olası değildir, ya da bunları, ihtiyacı olan kişiler kolayca ve bir karşılık vermeden bulamamaktadır

- Ekonomik mal ve hizmetler gerçek ve tüzel kişi ihtiyaçlarını gidermeye yöneliktir ve bu nedenle talep edilirler. Talep edilen bu ürünlerin kişi ihtiyaçlarını gidererek sonuçta faydalı olmaları beklenir.
- Ekonomik mal ve hizmetlerle ilgili olarak saptanabilecek üçüncü bir özellik ise, bunların değişim konusunu oluşturmaları ve bir değişim konusu oluşturmaları ve bir değişim değerine sahip olmalarıdır.

Üretim ve Üretim Faktörleri

- Üretim : Ekonomik mal ve hizmetlerin ortaya konulması, yaratılması için yapılan faaliyetlerdir.
- Mal ve hizmetlerin üretim ve satışına yönelik olarak temel fayda yarATICI faaliyetler şu şekildedir:
  1. **Şekil Faydası:** Üretim faktörlerinin kullanılarak mal ve hizmetlerin tüketicilerin ihtiyaçlarını giderecek ve tatmin sağlayacak biçimde ortaya çıkarılmaları sonucu yaratılan faydadır.
  2. **Yer faydası :** Üretilen mal ve hizmetlerin ya üretim yerlerinden talep edildikleri pazarlara, ya da talep edenlerin üretimin yapıldığı yerlere getirilmesi sonucu yaratılan faydalardır.
  3. **Zaman faydası:** Üretilen mal ve hizmetlerin üretim ve talep zamanlarının uyumlu kılınmasına yönelik çabalar sonucu yaratılan faydalardır.

4. **Mülkiyet ve Değişim Faydası:** Ürünlerin talep eden kesimlerin kolayca elde etmesini ve sahiplenmesini sağlayarak, yaratılan faydalardır.
5. **Bilgi faydası:** Mal ve hizmetler ile tüketimlerinin tatmin edici olmasını sağlayacak tüm bilgilerin sürekli ilgili kesimlere aktarılması veya bu kesimlerden bilgiler alınması şeklinde yaratılan faydalardır

- Üretim , fiziksel ve beşeri kaynaklardan oluşan girdilerin insan ihtiyaçlarını giderecek şekilde çıktılarına dönüştürülmesi olarak ele alındığında, ön plana üretim faktörleri çıkmaktadır. Bu faktörler:
  - Doğal kaynaklar
  - İnsan kaynakları
  - Sermaye kaynakları
  - Bilgi kaynakları
  - Girişimci

- **Doğal kaynaklar:** Doğadan elde edilen, üretim amaçlı yararlanılan ve değişime uğratılarak ürün haline dönüştürülen tüm maddelerdir.
- **İnsan gücü kaynakları (İşgücü/emek):** Mal ve hizmetlerin üretimi ve ticareti için çalışan, fiziksel veya zihinsel katkıda bulunan tüm kişilerdir.

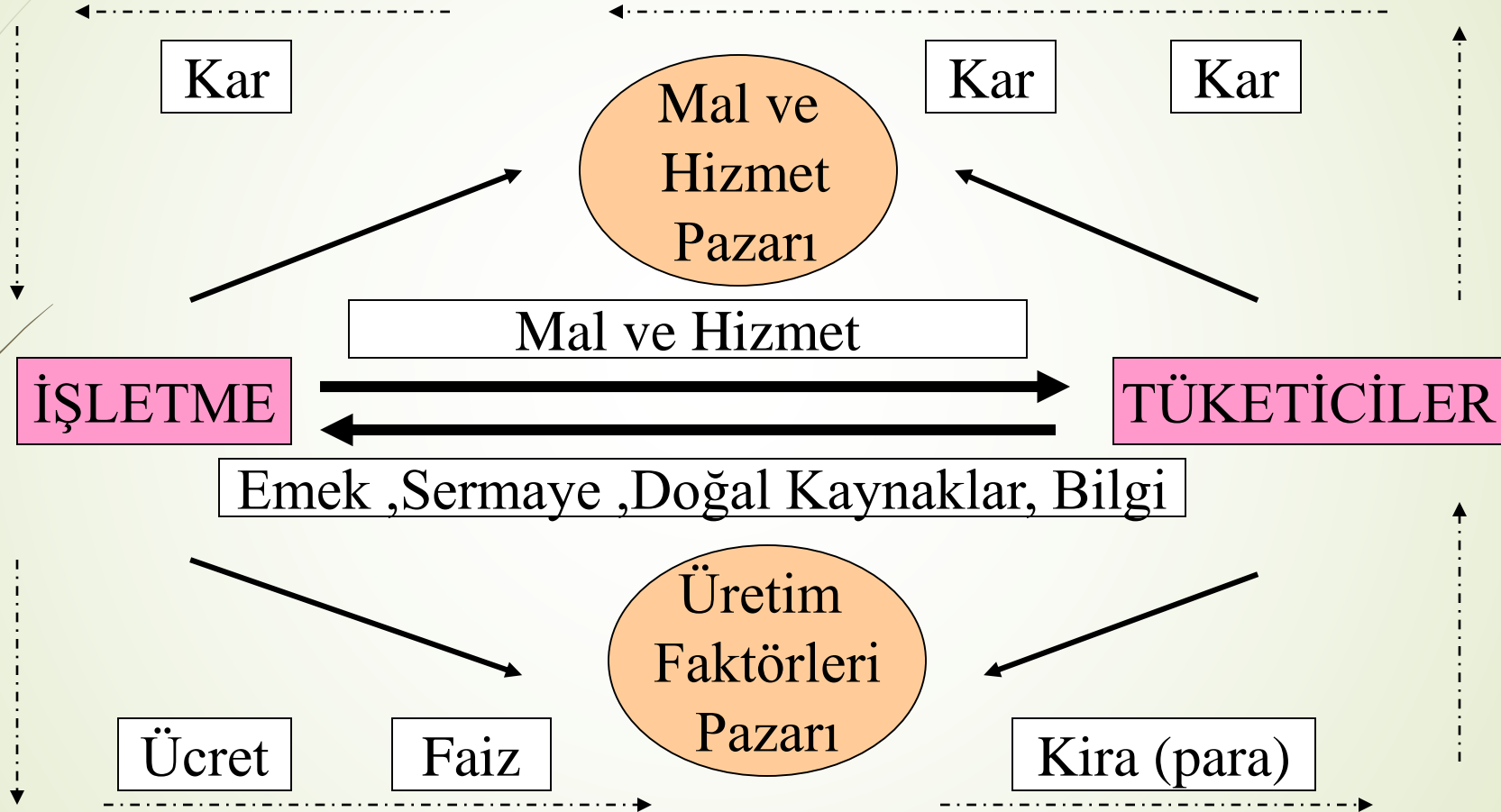

- **Sermaye kaynakları:** Mal ve hizmet üretimi için işletmenin ihtiyaç duyacağı, üretime yardımcı olan tüm kaynaklardır.
- **Bilgi birikimi ve kaynaklar:** Bir örgütün sahip olması gereken ve işletmecilik uygulamalarında kullanılan tüm bilgi ağırlıklı değerlerdir.

Üretim faktörlerine yapılan ödemeler:

- İşgücü için; ücret, maaş, ikramiye,
- Sermaye için; hisse (ortaklık payı), kar,
- Krediler için; faiz,
- Doğal kaynaklar için; rant.

İşletmeyi tanımlayalım

İşletmeyi tanımlayalım

Kişi veya kurumların ihtiyaçlarını karşılamak üzere, üretim faktörlerini biraraya getirerek mal veya hizmet üreten, pazarlayan, maddi ve manevi kar elde etmeyi amaçlayan iktisadi, teknik ve hukuki birimlerdir.

İŞLETMENİN AMAÇLARI

İşletmenin amaçları “*özel amaçlar*” ve “*temel amaçlar*” olarak ikiye ayrılır.

TEMEL AMAÇLAR:

- Karlılık,
- Satış geliri sağlama amacı,
- Sosyal sorumluluk amacı,
- Varlığını sürdürme ve büyüme amacı.

İŞLETMENİN AMAÇLARI

Karlılık: Kar, işletmenin belirli bir dönemindeki faaliyet sonucu olup, toplam gelirlerin toplam giderlerden farkı olarak düşünülür. Günümüzde kar sağlamak işletmeler için o kadar kolay değildir. Bu nedenle işletmeler artık doğrudan kar amacı gütmek yerine, rakiplerine göre ortalama üstünde getiri elde etmeyi hedeflemektedirler.

Satış geliri sağlama amacı: İşletme yöneticileri en çok karı değil belirli düzeyde karı sağlamak kaydıyla, satış gelirini maksimum düzeye çıkarmaya çalışmaktadırlar.

Topluma hizmet ve sosyal sorumluluk: İşletmelerin çoğu günümüzde sosyal sorumluluk projeleri ile anılmaya başlamış ve topluma verdikleri mesajların başında enerji tasarrufu, doğaya saygı, insana değer vurgulanmıştır.

İşletmenin varlığını sürdürmesi: İşletmenin sürekliliği, büyüme ve gelişmesi vazgeçilmez bir işletme amacıdır. Bunu yapabilmeleri için çevreden sürekli girdiler alarak, bunlara göre stratejiler geliştirerek, dinamik dengeleri korumaya çalışırlar.

İŞLETMENİN AMAÇLARI

İşletmenin kendi öz kaynaklarından yararlanarak ve dış kaynakları değerlendirerek kendi yapısının genişlemesi sonucu ortaya çıkan büyüme **İÇ BÜYÜME** olarak adlandırılır.

İşletmenin yeni işletmeler kurması veya mevcut başka işletmelerle birleşmesine ise **DIŞ BÜYÜME** denilmektedir.

İŞLETMENİN AMAÇLARI

ÖZEL AMAÇLAR:

İşletmelerin temel amaçlarını gerçekleştirmede onlara destek sağlayan özel amaçlar vardır. Bu amaçlar:

- Müşteri ve tüketicilere daha kaliteli mal ve/veya hizmet sunmak,
- Çalışanlara iyi ücret vermek ve çalışma koşullarını geliştirip iyileştirmek,
- Çalışanlarını eğiterek kendilerini geliştirme ve meslekte ilerleme olanaklarına ve fırsatlarına kavuşmalarını sağlamak,
- Çalışanlarına istikrar içinde, sürekli istihdam sağlamak olarak belirtilebilir.

İşletmenin amaçları

Bu bilgilerden hareketler; genel anlamda işletmelerin iki tür amaca sahip oldukları söylenebilir: ekonomik amaçlar ve sosyal amaçlar. Ekonomik amaçlar faaliyetlerden kar elde etmeye yönelikken, sosyal amaçlar işletmenin faaliyetleri üzerinde etkili olan çıkar ve baskı gruplarının beklentileriyle ilgilidir.

İşletmenin belli başlı «SOSYAL» amaçları

- Doğanın ve kültürel mirasın korunması
- Eğitim ve kültür, sanat faaliyetlerinin desteklenmesi
- Toplumsal değerler ve iş ahlakı
- Çalışma hayatının niteliğinin geliştirilmesi
- Sosyal faydayı arttıracak yatırımın yapılması
- Tüketicinin korunması

İşletme Fonksiyonları

- Bir işletmede çok farklı nitelikte faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bu faaliyetler işletmenin içinde bulunduğu sektöre göre farklılık göstermekte, işletmenin büyüklüğüne göre bağımsız departmanlar halinde gruplandırılmakta veya gruplandırılmamaktadır.

İşletme Fonksiyonları

- Yönetim Faaliyetleri (Planlama, Örgütlenme, Yöneltilme, Koordinasyon, Denetim)
- Teknik ya da Üretim Faaliyetleri
- Ticari Faaliyetler (Satın Alma, Satış, Pazarlama)
- Finansal İşlemler (Gerekli fonların sağlanması ve yönetim)
- Muhasebe İşlemleri (Envanter, Gelir-Gider Hesapları)
- Güvenlik Faaliyetleri

İşletme Fonksiyonları

İşletmenin amaçlarının belirlenmesinden sonra bu amaçlara ulaşılması için yapılması gereken işlerin neler olduğunun belirlenmesi ve işletmenin buna göre organize edilmesi gereklidir. Bu süreç sonunda işletmenin bölümleri (departmanları) oluşturulur.

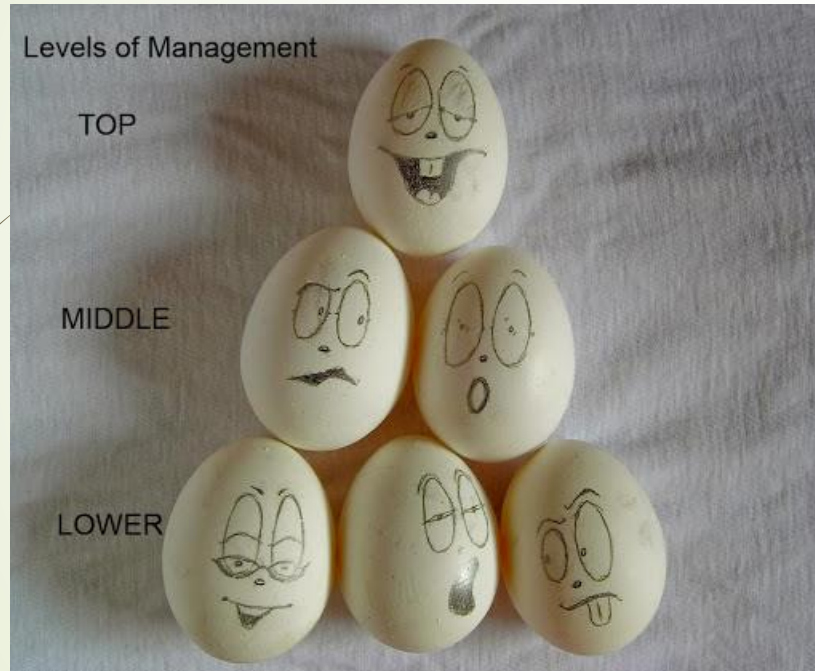
Müteşebbis

- Bir mal veya hizmeti üretmek, pazarlamak için üretim faktörlerini bir araya getiren ve faaliyet esnasında oluşan kar veya zarardan etkilenen kişidir.

Yönetici

- Bir mal veya hizmeti üretmek, pazarlamak için üretim faktörlerini bir araya getiren, bu faaliyetleri bir ücret karşılığı yapan, kar elde etme amacıyla olan ancak kar veya zarardan direkt etkilenmeyen kişidir.

Yönetim Seviyeleri

- Stratejik Yönetim (Tepe = Üst Yönetim)
- Fonksiyonel Yönetim (Orta Kademe Yönetim)
- Program Yönetimi (Alt Kademe Yönetim)

İşletmenin Çevresi

İşletmenin çevresi, işletme dışında kalan ancak onun faaliyetlerini etkileyen her şey olarak karşımıza çıkmaktadır.

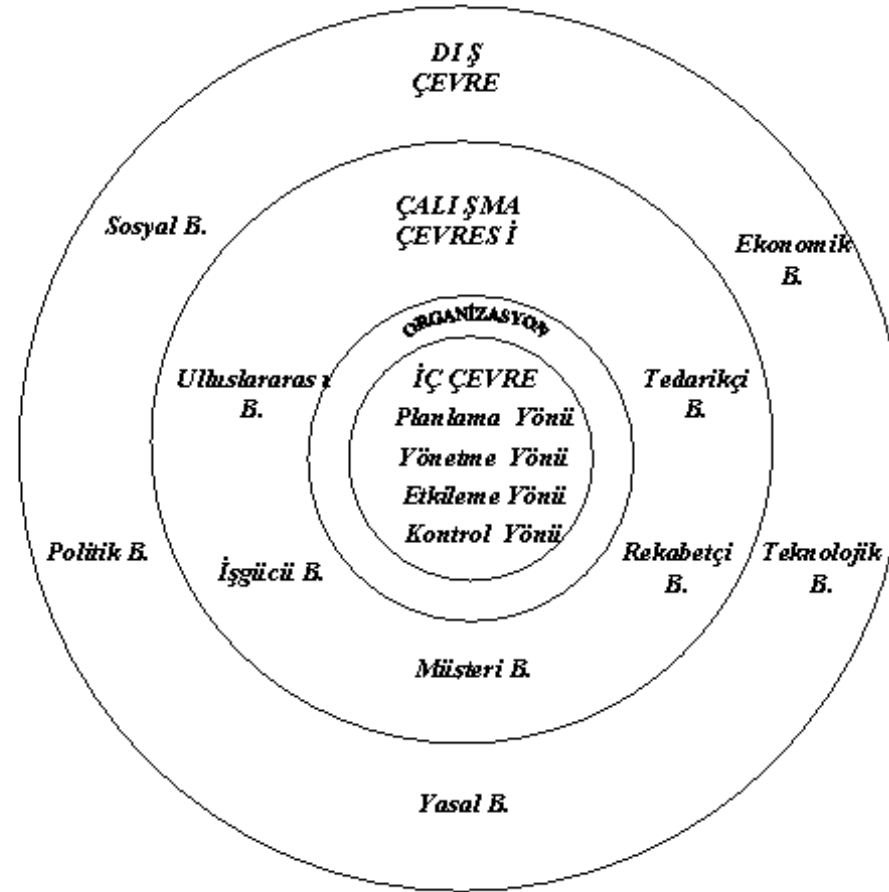

İşletmenin Çevresi

İşletme varlığını sürdürebilmek için ihtiyacı olan her tür kaynağı çevresinden alarak yine onun istek ve ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışır.

İŞLETMEYİ OLUŞTURAN ÇEVRE FAKTÖRLERİ

- İç ve Dış Çevre
- Yakın Çevre

İç Çevre ve Dış Çevre

İç Çevre

- İç Müşteri
- İşletme Sahibi
- Hissedarlar

Dış Çevre

- Ekonomik
- Teknolojik
- Sosyo-Kültürel
- Hukuki-Politik
- Doğal Çevre

Yakın Çevre

- Tüketiciler, Kredi Kuruluşları, Rakip Firmalar

İşletmelerin Makro ve Mikro Dış Çevre Faktörleri

